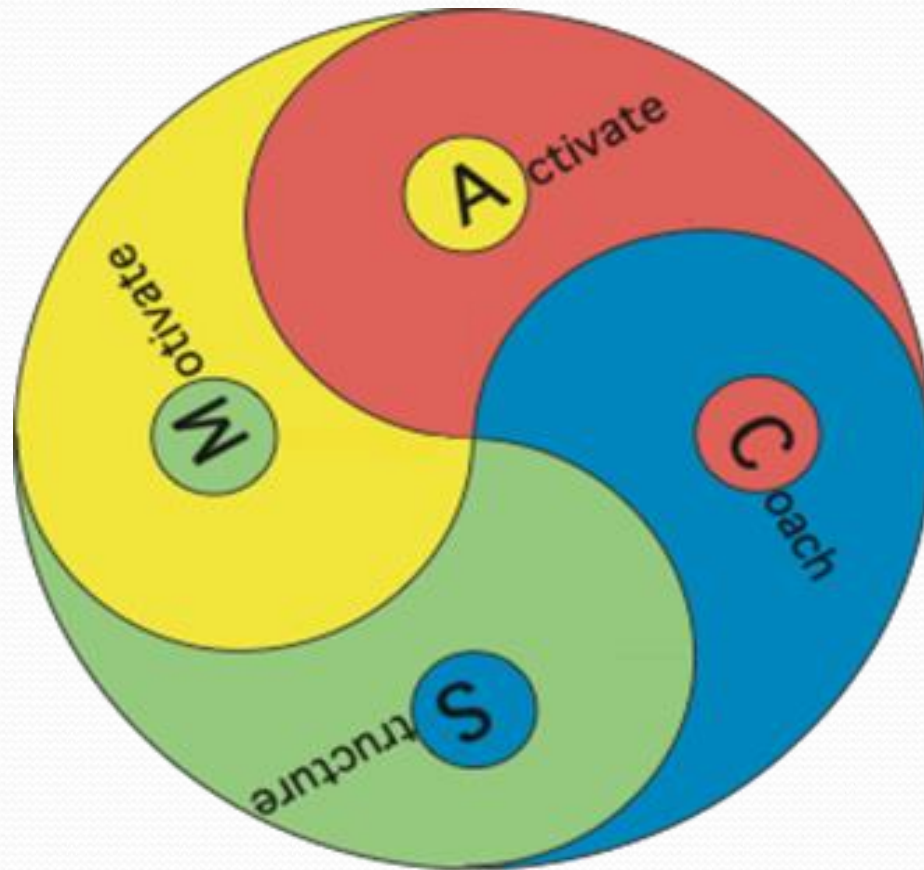
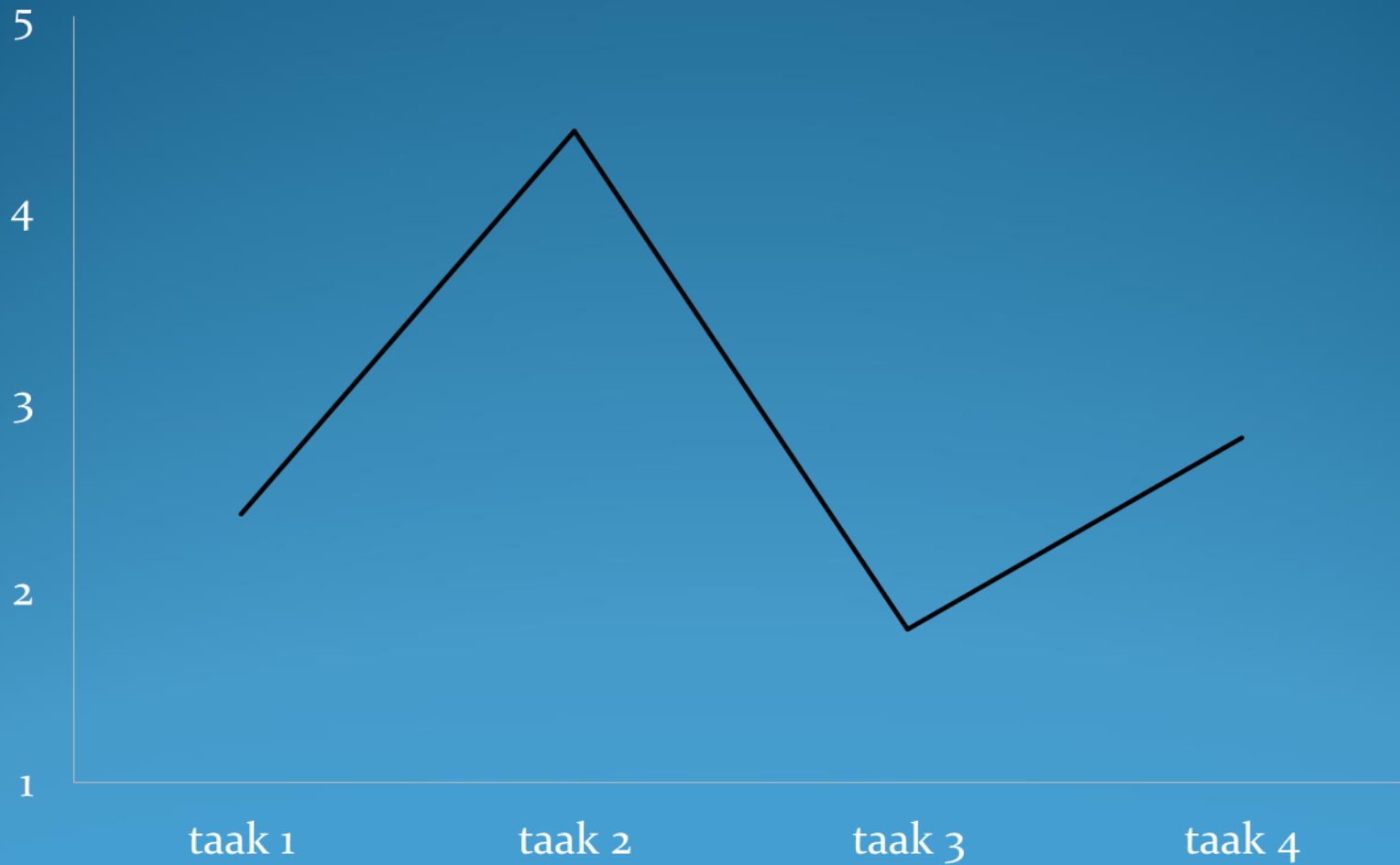

Omgaan met verschillen tussen studenten

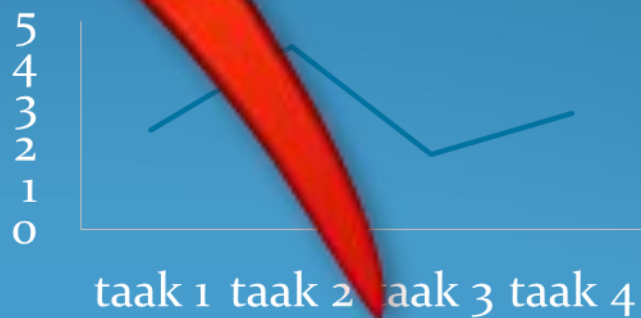
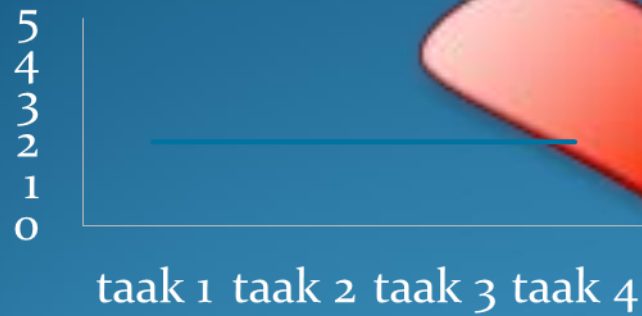
Differentiatie in de praktijk vanuit een MACS-model

Intro diversiteit: *stel jezelf voor met een grafiek*

Intro diversiteit

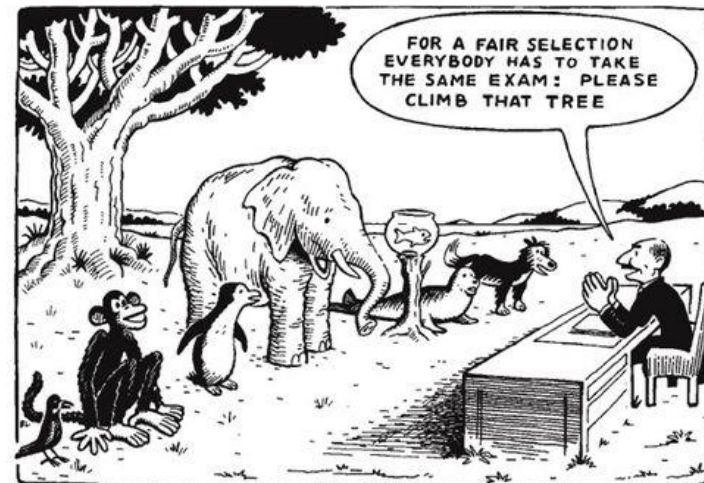

Diversiteit

alle mogelijke verschillen die tussen mensen kunnen bestaan: etnische en culturele verschillen, gender, seksuele voorkeur, leeftijd, sociale klasse, taal, opleidingsniveau, religie, persoonsgebonden kenmerken en functiebeperkingen.

➔ verschillen in **interesse, aanleg/leerstatus en leerprofiel**

(Tomlinson 2014)

(scholasticadministrator.typepad.com)

(AUGent/Steunpunt Diversiteit & Leren 2011: 2)

(interne/binnenklas-) Differentiatie

proactief, positief en planmatig omgaan met de diversiteit onder lerenden (bv. interesse, aanleg, leerprofiel) voor een maximaal individueel leerrendement

(cf. Struyven et al. 2015: 20)

- positieve basishouding noodzakelijk
- aandacht voor differentiatie vanaf begin tot einde (beginsituatie + contextueel af-/bijstemmen)

Opdracht: Ik en differentiatie

Individuele opdracht (10 min)

Test jezelf, tel je scores op

... en laat je vooral inspireren door deze voorbeelden van gedifferentieerd lesgeven!

Differentiatie

Een nieuwe uitvinding?

Nee!

>< niet meer (maar ook niet minder!) dan 'goed lesgeven'
= gepast inspelen op leerpsychologische processen...

Een moeilijke Evenwichtsoefening: Motiveren, Activeren,
Coachen en Structureren... > MACS^E

Verder gaan dan UDL (bvb. ook: met inzicht plannen !)

Hierbij **aandacht voor differentiatie**, maar...

... in een gepast evenwicht zodat ook de aandacht voor
andere dimensies voldoende blijft

Daarom: nood aan denkkader rond differentiëren

Essentieel uitgangspunt:

doel van onderwijs =

diepgaande inzichten en vaardigheden verwerven

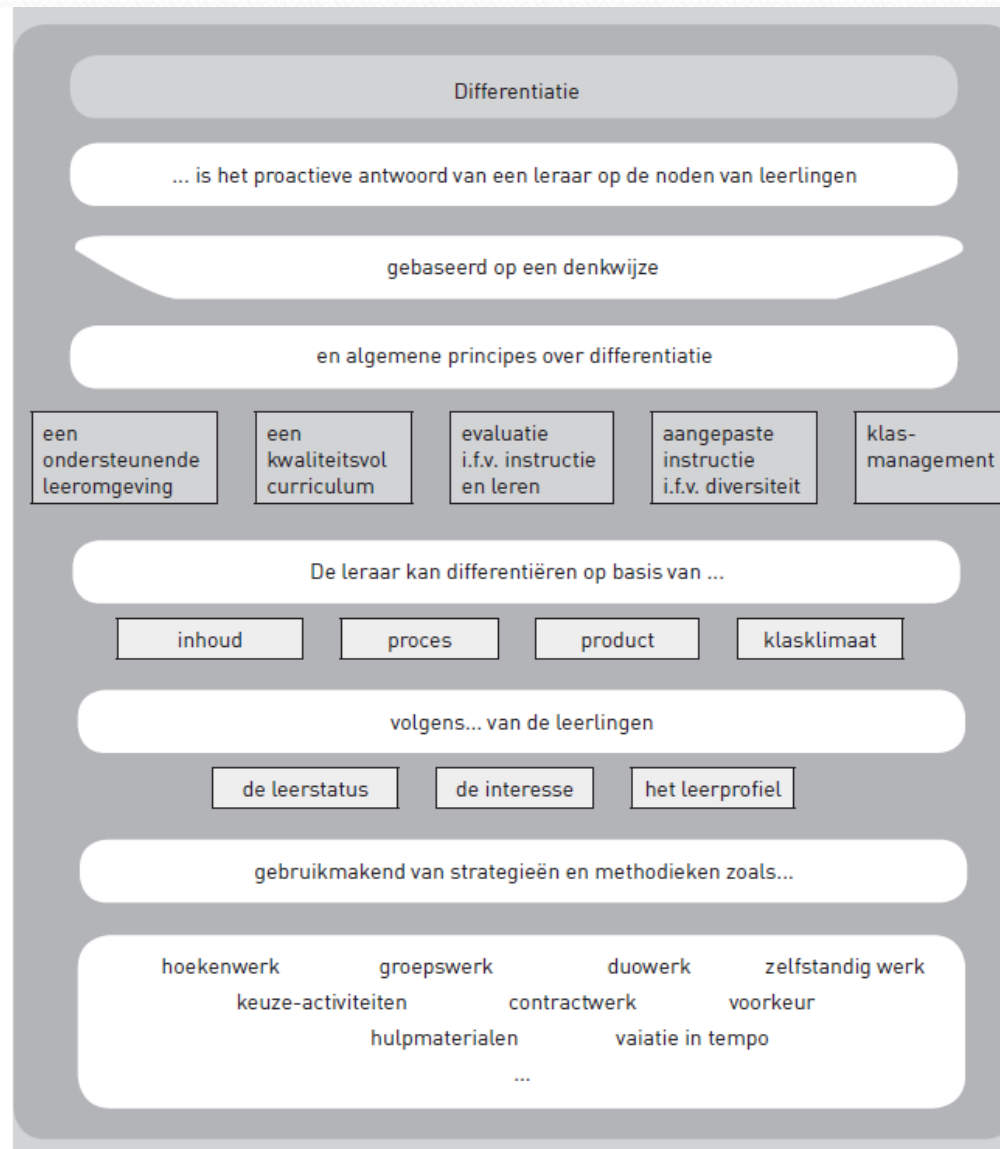
die beklijven

en kunnen worden toegepast (= transfer)

Bij elke student, rekening houdend met verschillende uitgangspositie:

- cursusdoelen realiseren,
- optimale leerwinst creëren

Wat is differentiatie? Dé pionier: Tomlinson !

Dimensie 1. Activeren (tot zelfgereguleerd leren)

Voorwaarde tot (beter) leren:

vanuit voorkennis **zelf** betekenis geven aan nieuwe informatie door het leggen van verbanden (cfr. 'kennis' als activering neurologische constellaties in hersenen)

Dit heeft een aantal vergaande gevolgen:

studenten aanzetten om zélf betekenis op te bouwen
> nodig: **leeractiviteiten** die studenten **activeren** om met hun voorkennis betekenis te geven aan nieuwe informatie en deze op te nemen in goed georganiseerde kennisstructuren

Leeromgeving

student

Zélf betekenis geven

Leerdoel

Structureren in kennisgeheel

1.1. Activerende opdrachten

Activering kan door opdrachten,
maar ook door onderwijsleergesprekken en zelfs door
gedoceerde lessen...

Activerend effect ~ mate waarin studenten worden
aangezet om mee te denken !

Individuele of groepsopdrachten met **sterke**
(persoonlijke) inbreng van de studenten

➤ Dit geeft een **belangrijke basis tot differentiatie**

1.1. Activerende opdrachten

- Een geheel van kleinere toepassingsopdrachten
- Groepsopdrachten én individuele opdrachten ~ grootte van de groep
- Opdrachten buiten de lessen
- Maar ook: opdracht(en) binnen de lessen:
 - gelinkt aan individuele verwerking van een goed uitgewerkte cursus
 - toepassing/doordenken verwachten
 - zodat coaching tijdens les mogelijk wordt
 - Evt. verder thuis af te werken

1.1. Activerende opdrachten

- Bij sommige opdrachten inspelen op verschillen in leerstijl (maar niet te vaak: leren op een bepaalde wijze is zelf een leerdoel >< wel: rekening mee houden), bvb.
 - differentiatie in aanbod van bronnenmateriaal
 - type verwerkingsopdracht
- Belangrijk: keuzemogelijkheden geven aan stn qua aanpak, thema, verwerking, presentatie,... > motivatie !

To do: per 8 contacturen 2 uren vervangen door één opdracht in de cursus waarmee je dezelfde leerinhouden behandelt

Differentiatie in variatie in aanbod

TAAK 2: Lees individueel de onderstaande tekst over de beginsituatie met betrekking tot individuele leerlingen en vul het schema in. Dit schema geeft een overzicht van de kenmerken en bronnen die helpen een beginsituatie in kaart te brengen. (⌚ 5 min.)

Aspirant-leraren ontwikkelen inzicht in de complexiteit, de onderlinge samenhang en het dynamische karakter van een aantal algemene *leerlingenkenmerken*. In het bijzonder wordt aandacht besteed aan psycho-sociale kenmerken (persoonlijkheid, aanleg, belangstelling, studiehouding, vakkenvoorkeur) en socio-culturele achtergronden (thuiscultuur, de studieverwachtingen van de ouders). Daarnaast maken zij kennis met instrumenten die de studieloopbaangegevens van leerlingen in kaart brengen. De klassenraad, het leerlingendossier en de inbreng van het CLB zijn hierbij belangrijke informatiebronnen. Bovendien leert de student met een leerlingvolgsysteem niet alleen de prestaties voor bepaalde vakken te volgen, maar ook het welbevinden en de betrokkenheid van de leerlingen. Bij leerlingen die gesignaleerd worden als risicoleerlingen of duidelijk minder goede resultaten behalen, wordt hij uitgenodigd om de problemen verder te analyseren.

Studenten leren die algemene inzichten hantieren in concrete onderwijsituaties. Zij leren ook de leerlingenkenmerken te achterhalen die een rechtstreekse invloed uitoefenen op het verloop en de resultaten van het leren, zoals de voorkennis, de leerstijl, de motivatie en het leervermogen van de leerlingen. Met leervermogen wordt bedoeld het zelfstandig kunnen uitvoeren van cognitieve, affectieve en metacognitieve activiteiten die betrekking hebben op het voorbereiden, uitvoeren en sturen van leerprocessen. Door middel van vragen, toetsen of observaties wordt de voorkennis in beeld gebracht.

In de dagelijkse klaspraktijk vormen de doelstellingen van een vorige les(senreeks) de voorkennis van de volgende les(senreeks). Ook deze leeractiviteiten zijn te achterhalen door observatie. Aangezien de attitudes en opvattingen van jongeren met betrekking tot leren een belangrijke invloed kunnen uitoefenen op het leergedrag is het zinvol dat de aspirant-leraren dit met hun leerlingen bespreken.

Lees de beschrijving van de beginsituatie individueel (⌚ 10 min.)

TAAK 3: In de tekst onderaan rechts op bladzijde 25 behandelt de keuze van de leeromgeving.

Lees de tekst en maak kennis met de kenmerken van de krachtige leeromgeving.

TAAK 4: In de tekst onderaan rechts op bladzijde 25 behandelt de keuze van de leeromgeving.

Lees de tekst en maak kennis met de kenmerken van de krachtige leeromgeving.

Lees de tekst en maak kennis met de kenmerken van de krachtige leeromgeving.

Hoe verpruts ik mijn les?

Ook al bereid je je les zorgvuldig voor, toch ga je soms compleet de mist in. Vraag je je af waaraan dat ligt? Zo verpruts je je les in sneltempo:

Je pedagogische aanpak is niet optimaal:

- je houdt geen rekening met wat je leerlingen al kennen en kunnen in het begin van de les;
- je geeft je leerlingen geen feedback of complimenten;
- je handhaaft consequent de regels, wat er ook gebeurt in de klas;
- je wordt echt kwaad en geeft sarcastische opmerkingen.

Didactisch loopt het niet gesmeerd:

- je brengt te veel afwisseling in de les, dat maakt je leerlingen onrustig;
- je houdt geen rekening met verschillen tussen de leerlingen;
- je houdt het tempo de hele tijd hoog, zodat je leerlingen zich niet kunnen vervelen;
- je houdt de leerlingen stil door de hele tijd aan het woord te zijn.

Er loopt iets mis met je uitleg:

- je kauwt je leerlingen alles voor;
- je geeft ellenlange instructies;
- je praat veel te snel omdat je gauw klaar wil zijn met de les;
- je geeft steeds op dezelfde manier uitleg.

Tips om je les bij te sturen vind je in 'Praktijkwijzer basisonderwijs' (Joke Grootenboer en Corine Klapwijk, Uitgeverij

die je het meest interesseert individueel (⌚ 10 min.)

op de onderwijkskundige uitwerking van BKD tekst onderaan rechts op bladzijde 25 behandelt de realisatie van een krachtige leeromgeving.

aan die betrekking hebben op resp. leerlinggerichte, leeromgevinggerichte kenmerken van de krachtige leeromgeving.

aanbevelingen voor een werkzame BKD concreet vorm kunnen vinden in de tekst onderaan rechts op bladzijde 25 (Tomlinson 1999). Lees daarna de vergelijking tussen een gedifferentieerde leeromgeving en een niet-gedifferentieerde leeromgeving in figuur 2.2 (uit: Tomlinson 1999).

ASSESSMENT, CONTENT, PROCESS, PRODUCT, READINESS, INTEREST, LEARNING (uit: Tomlinson 1999). Lees daarna de vergelijking tussen een gedifferentieerde leeromgeving en een niet-gedifferentieerde leeromgeving in figuur 2.2 (uit: Tomlinson 1999). Lees daarna de vergelijking tussen een gedifferentieerde leeromgeving en een niet-gedifferentieerde leeromgeving in figuur 2.2 (uit: Tomlinson 1999). Lees daarna de vergelijking tussen een gedifferentieerde leeromgeving en een niet-gedifferentieerde leeromgeving in figuur 2.2 (uit: Tomlinson 1999).

Lees daarna de vergelijking tussen een gedifferentieerde leeromgeving en een niet-gedifferentieerde leeromgeving in figuur 2.2 (uit: Tomlinson 1999).

Activeren

Leeromgeving

student

Zélf betekenis geven

Activerende opdrachten

Leerdoel

Structureren in kennisgeheel

1.2. Complexiteit aanpassen

Maar: verschillen tussen studenten qua

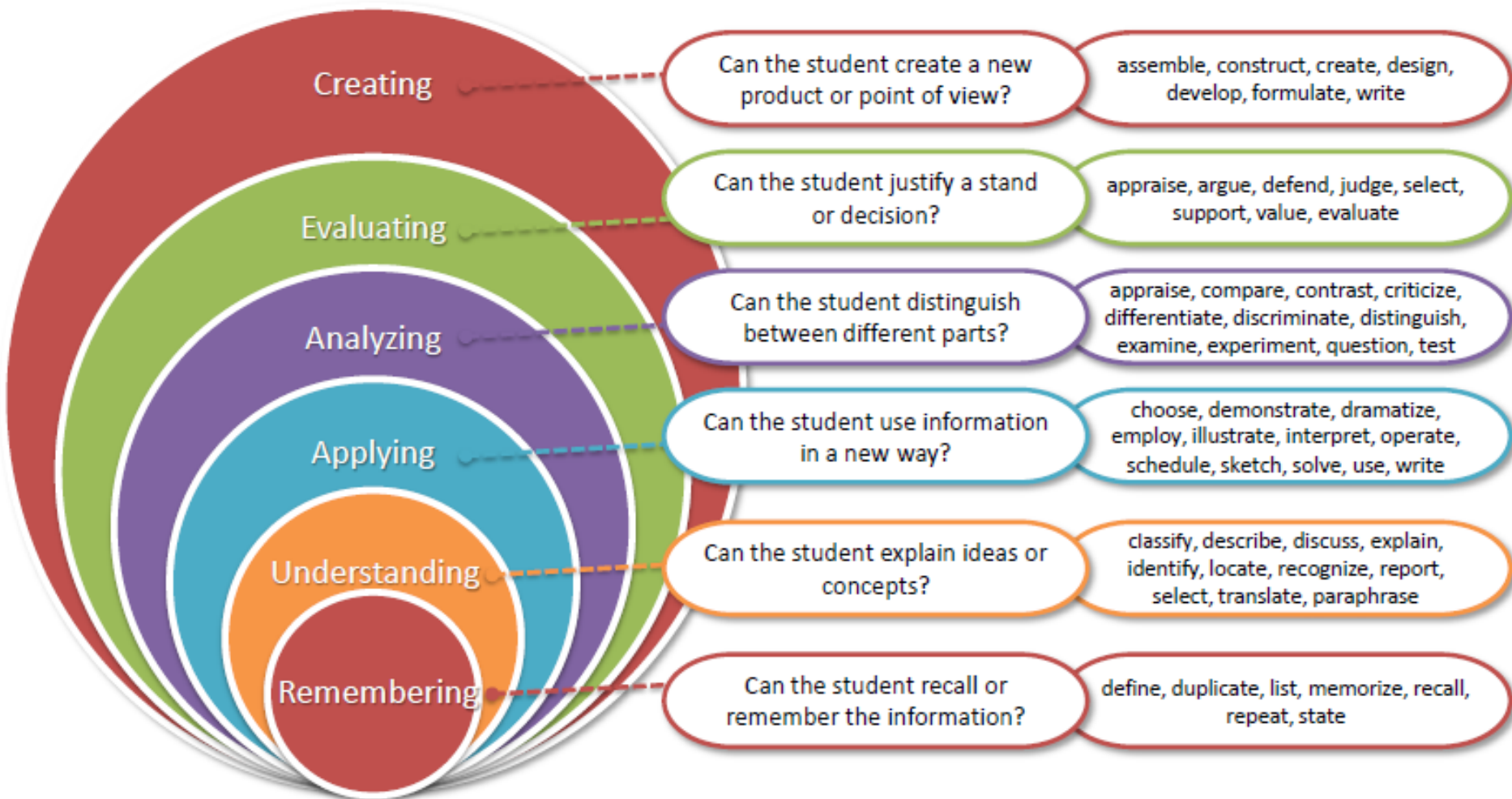
- voorkennis (zeker bij volledig nieuwe onderwerpen)
- zelfregulerende vaardigheden (cfr. cognitive load theorie)

> Nodig:

Opdrachten beter mogelijk maken voor iedereen:

- coachen als een belangrijke vorm van differentiatie
- élke student cesuur laten bereiken
- maar ook: zorgen voor verdiepingsmogelijkheden, bijkomende uitdagingen

Bloom's Taxonomy (Revised)

De weergave toont het opbouwende karakter van de competenties: wie een niveau aankan, kan ook de lagere niveaus aan. Wie inzicht heeft (n. 2), heeft ook kennis (n. 1). Wie toepast (n. 3), heeft inzicht en kennis enzovoort.

Verdere werkwoorden per actiegebied zijn:

- 1. **Kennis**/Onthouden: ordenen, kopiëren, verbinden, omschrijven, vertellen, herinneren, herhalen
- 2. **Inzicht**/Begrijpen: klasseren, omvormen, beschrijven, bespreken, schatten, veralgemenen, identificeren
- 3. **Toepassing**/Toepassen: veranderen, verwerken, aantonen, ontdekken, gebruiken, illustreren
- 4. **Analyse**/Analyseren: evalueren, uitsplitsen, berekenen, contrasteren, bekritisieren, onderscheiden
- 5. **Evaluatie**/Evalueren: taxeren, beargumenteren, beoordelen, interpreteren, kiezen, concluderen
- 6. **Creatie**/Creëren: opstellen, samenbrengen, categoriseren, verzamelen, schikken, bedenken, toelichten

Workshop (15 min.):

Eerst individuele opdracht (5 min):

Bedenk elk apart een thema uit je lespraktijk dat je meer activerend zou kunnen uitwerken.

Beschrijf in grote lijnen hoe je dit concreet kan aanpakken.

Daarna in groep (10 min):

Individueel elke activerende aanpak kort voorstellen

Collega's voegen ideeën qua aanpak toe (ook noteren)

Elk apart kort nota's maken naar volgende opdracht toe

Activeren

Leeromgeving

Complexiteit
aanpassen

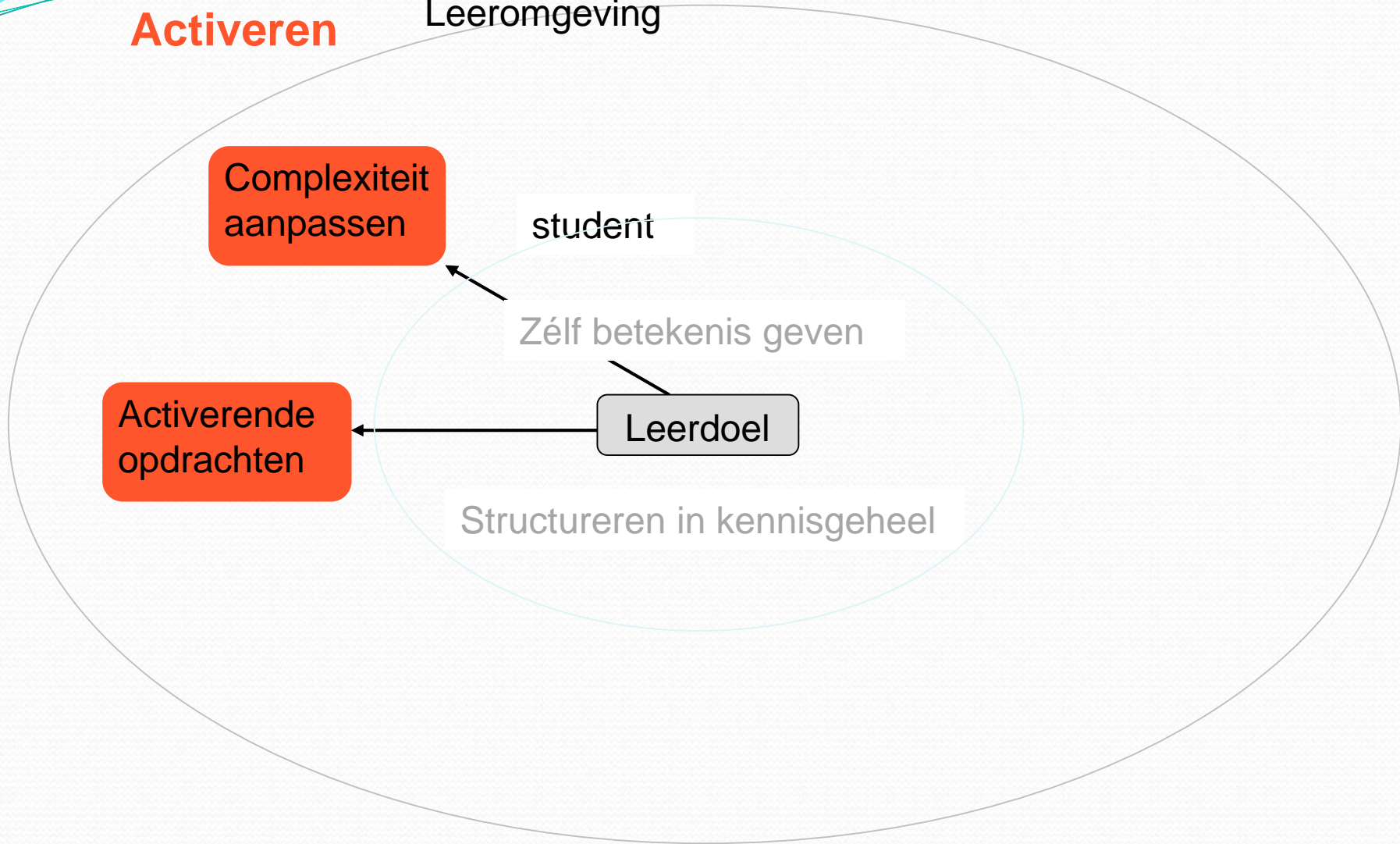
student

Zélf betekenis geven

Leerdoel

Activerende
opdrachten

Structureren in kennisgeheel

MAAR: Actief leren kost moeite ...

Dimensie 2. Motiveren (tot leerinspanningen)

2.1. Motiveren door interesse op te wekken

= meest bekende aspect en **een belangrijke 'trigger'**

>< **Maar** = nog onvoldoende om motivatie tot blijvende leerinspanningen te bewaren (cfr. Boekaerts)

> Waarom?

Activeren

Leeromgeving

Motiveren

Complexiteit
aanpassen

Interesse
opwekken

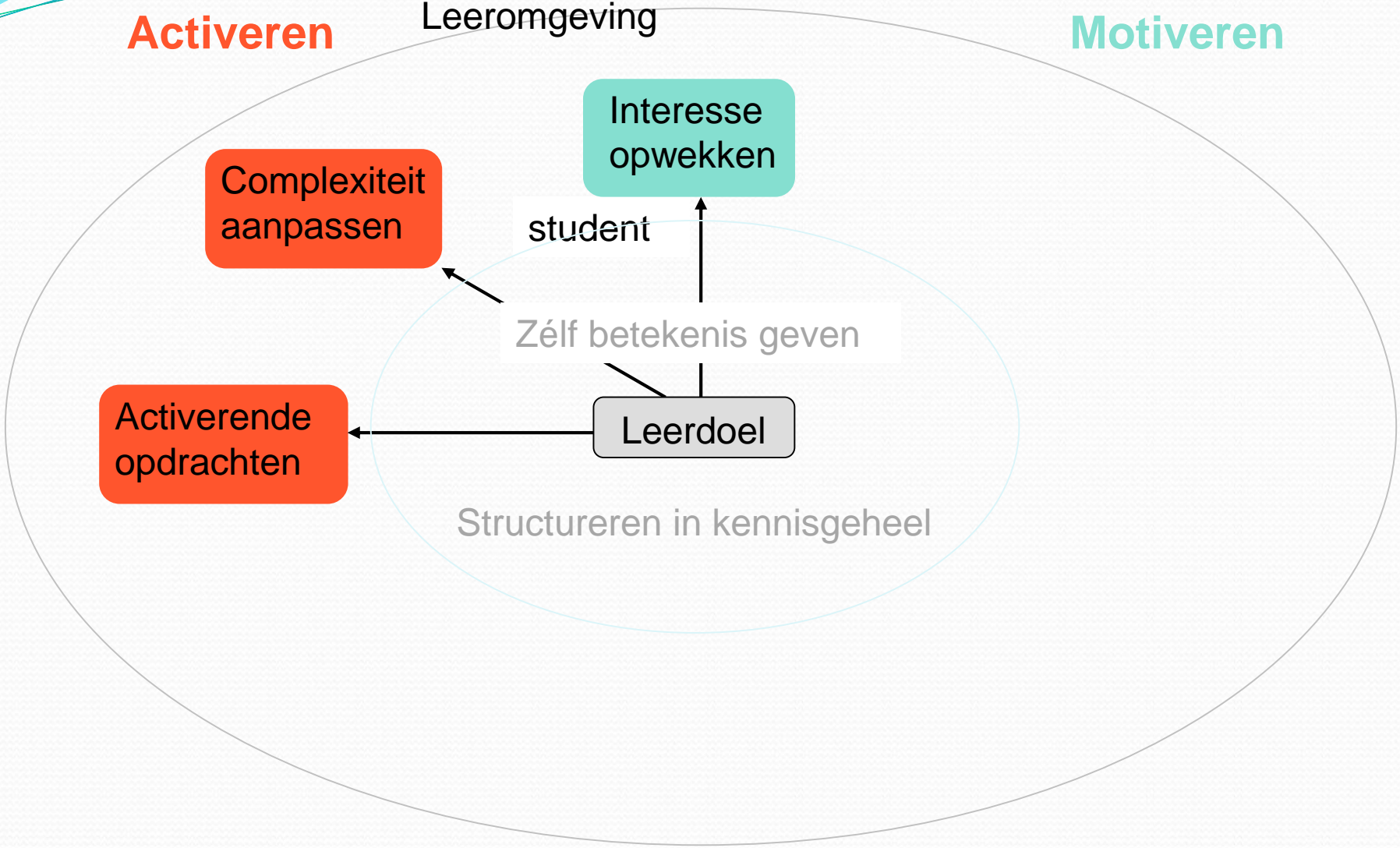
student

Zélf betekenis geven

Activerende
opdrachten

Leerdoel

Structureren in kennisgeheel

>< Motiveren is meer dan interesse opwekken

Leren gaat verder dan 'open staan voor weetjes'

> Leren = steeds verder bouwen aan een goed samenhangend geheel van kennis = werken!!

> **Nodig: motivatie op langere termijn** > eerst: beseft dat je inspanning MOET leveren om moeilijkere leerinhouden te verwerken (Deci & Ryan)

> Motivatie is er NIET vanzelf > ook docenten in hoger onderwijs kunnen werken aan deze lange termijn motivatie!

Hoe?

2.2. Motivatie ontwikkelen én onderhouden

Plezier en belang laten ontdekken van het leveren van **leerinspanningen**

bvb. via:

- **succeservaringen** creëren met **zelf** oplossen van oefeningen, uitdagende opdrachten
- aansluiten bij leerprofiel
- ook **zelf** laten **kiezen** + **verantwoordelijkheid** geven: aansluiten bij interesse

> **Essentieel om hierin te differentiëren (ook in HO) !**

Activeren

Leeromgeving

Motiveren

Complexiteit
aanpassen

Interesse
opwekken

Leerinspanningen
onderhouden

student

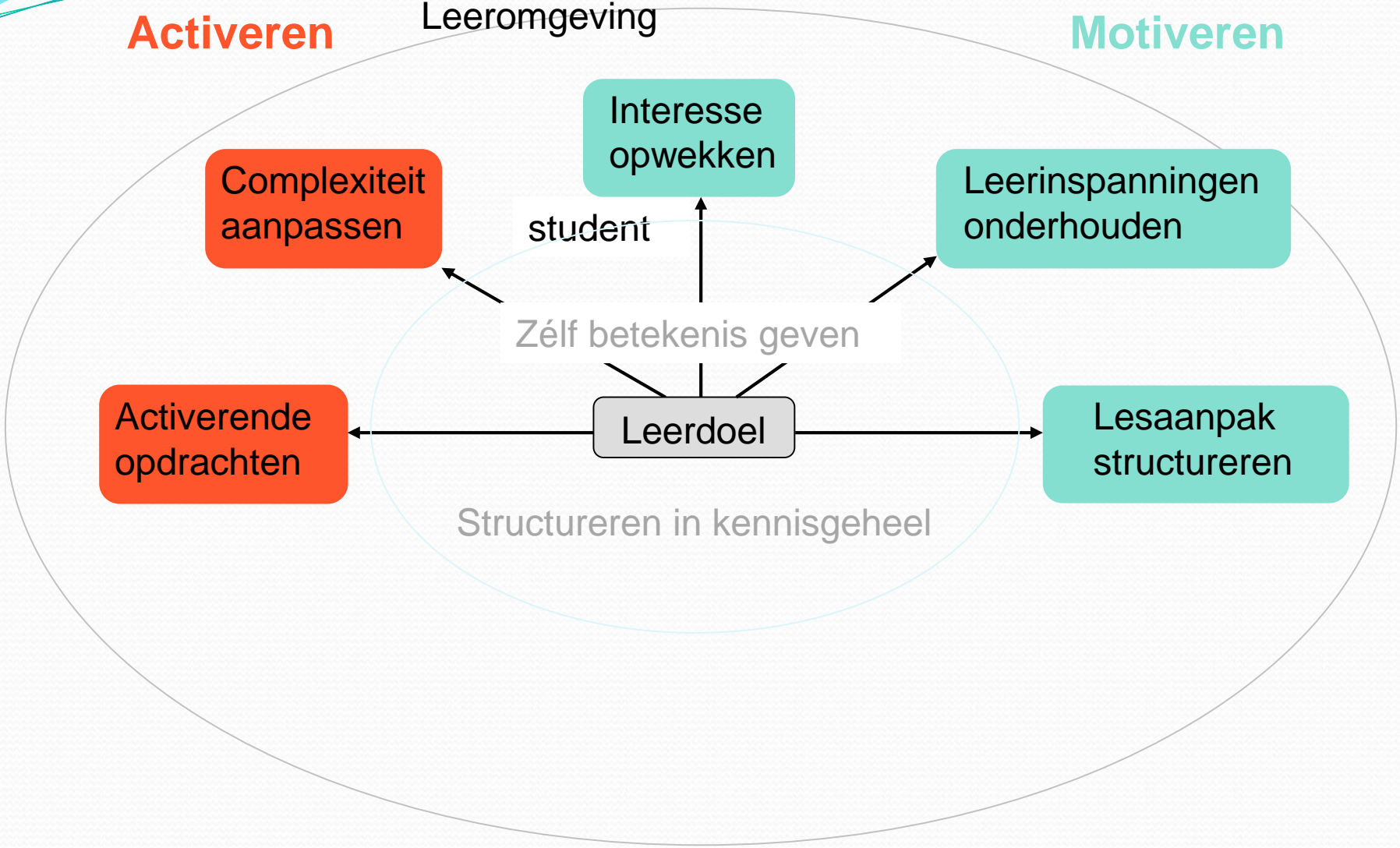
Zélf betekenis geven

Activerende
opdrachten

Leerdoel

Lesaanpak
structureren

Structureren in kennisgeheel

Activerende en motiverende opdrachten geven de **essentiële basis voor differentiatie**, want...

Dimensie 3. Coachen, feedback en begeleiden

...geeft mogelijkheden tot **gericht ondersteunen van leerprocessen** (Hattie)

= cruciaal > zeker bij zelfgereguleerd werken aan opdrachten

Coachen (en alle ondersteunende activiteiten waarmee je het gericht coachen mogelijk maakt) vormt **de hoeksteen van differentiatie**

Wat is (eerst) nodig om **goed en aangepast** te kunnen coachen...?

3.1 Feed forward/evalueren

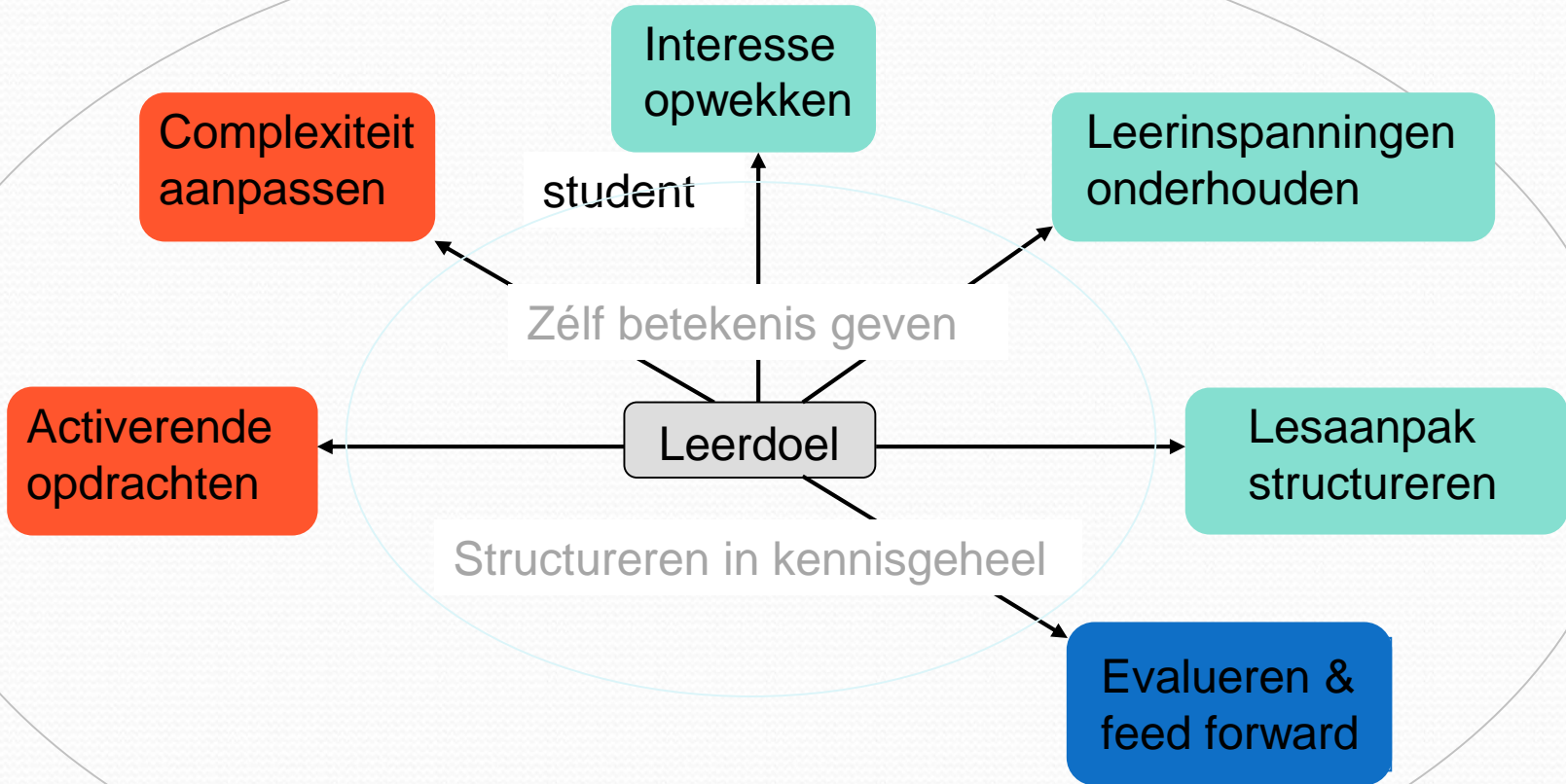
Mogelijke werkpunten ontdekken kan:

- door er gewoon naar te vragen: dat werkt goed! Maar niet bij alle studenten (zelfkennis...)
- tussentijdse evaluatie, evt via snel te verbeteren methodes (multiple choice)
- door studenten in situaties te brengen waarbij je hen kan opvolgen:
 - oefeningen, opdrachten buiten de lessen
 - oefeningen, opdrachten tijdens de lessen
- formatieve evaluatie met eerst kansen voor studenten om zich bij te sturen: bvb. 'eindprocesevaluatie'

Activeren

Leeromgeving

Motiveren

Begeleiden

3.2 Individueel gedifferentieerd coachen

Coaching zoveel mogelijk ondersteunen met hulpmiddelen:

- a) eerst algemene hints (op papier)
- b) Oplossleutels (evt ICT-ondersteund)
- c) mét zelfevaluatie en –verbetering
- d) dan pas: mogelijkheid tot gerichte vragen aan docent:
activerende FB (evt. via skype)
- e) bijkomende uitdagende opdrachten voorzien >< niet altijd

Bij meerdere oefeningen na elkaar:

- geleidelijke verhoging van complexiteit
- vanaf hoger niveau: sterkere studenten kunnen worden ingezet als ‘hulpdocent’

Kan individueel, maar ook via groepeeringsvormen

Vbn self-feedback systems

Differentiatie in ondersteuning m.b.v. kijkwijzers (bv. in de handout bij deze workshop!) / stappenplannen / ...

KKK-Modell: Kriterien für die Analyse der Textqualität

		Rut	TEXTELEMENTE	KRITERIEN FÜR TEXTANALYSE		
				KORRESPONDENZ	KONSISTENZ	KORREKTHEIT
			A. TEXTSORTE	BP1. Geeigneter Text	BP2. Einheit von Genre	BP3. Anwendung von Genreregeln
			B. INHALT	BP4. Geeignete u. hinreichende Information	BP5. Kongruenz der Fakten	BP6. Fakten
			C. STRUKTUR	BP7. Ausreichende Kohäsion	BP8. Einheitlichkeit der Struktur	BP9. Argumentation (Zusammenhang)
			D. WORTWAHL	BP10. Geeignete Formulierung	BP11. Einheit des Stils	BP12. Syntax, Wortschatz u. Bedeutung
				DO statements missing	statements included	
				PRODUCTIVE SKILLS: - target audience - role - further context	PRODUCTIVE SKILLS: - target audience - role - further context	
				information missing		
				Situation		

Maar: werk ook niet steeds met uitbreiding = demotiverend

TEACHING TIP

Rather than give stronger students more work or weaker less, adjust the work to their level.

Example 1: book review

- When reading a book, assign ability level roles: setting – characters – plot – themes – symbols – language.

Example 2: vocabulary work

- From weak to strong: define the words – match the words – use the word in a sentence – classify the words – create new 'meanings' for an existing word – evaluate definitions of a word

Example 3: grammar work

- Scaffold learning: from very structured exercises to *use at least 10 correctly used Simple Past forms in coherent paragraph.*

3.2 Coachen via groepeeringsvormen

Coöperatief leren als:

- afwisseling
- bijkomende activering
- ondersteuning van haalbaar coachen

Geen te grote groepen

- kwaliteit interactie daalt
- freeriders

3.2 Coachen via groepeeringsvormen

Afwisselen in samenstelling

- lukraak
- gewild heterogeen: mogelijkheden:
 - interactie individueel werk – groep: antwoorden vergeleken in de groep + uitleg waar nodig > student als hulpdocent, groep als ondersteuning
 - bij meer open opdracht: groep als ‘denktank’
- gewild homogeen: mag ook (niet altijd!) > voordelen:
 - sterkere studenten aanzetten tot excelleren
 - meer tijd om zwakkere studenten gericht te ondersteunen
 - groepen aan elkaar vragen laten stellen

3.3 Activerende (proces) evaluatie

Kansen creëren om zich bij te sturen:

bvb. 'eindprocesevaluatie'

- naar einde toe: opdracht invragen en evalueren
- wsl minder FB nodig: enkel aanduiden van punten waarop nog verbetering vatbaar
- studenten hieraan laten werken (dit ook in andere kleur laten aanduiden)
- enkel dat nogmaals evalueren

Workshop (10 min.):

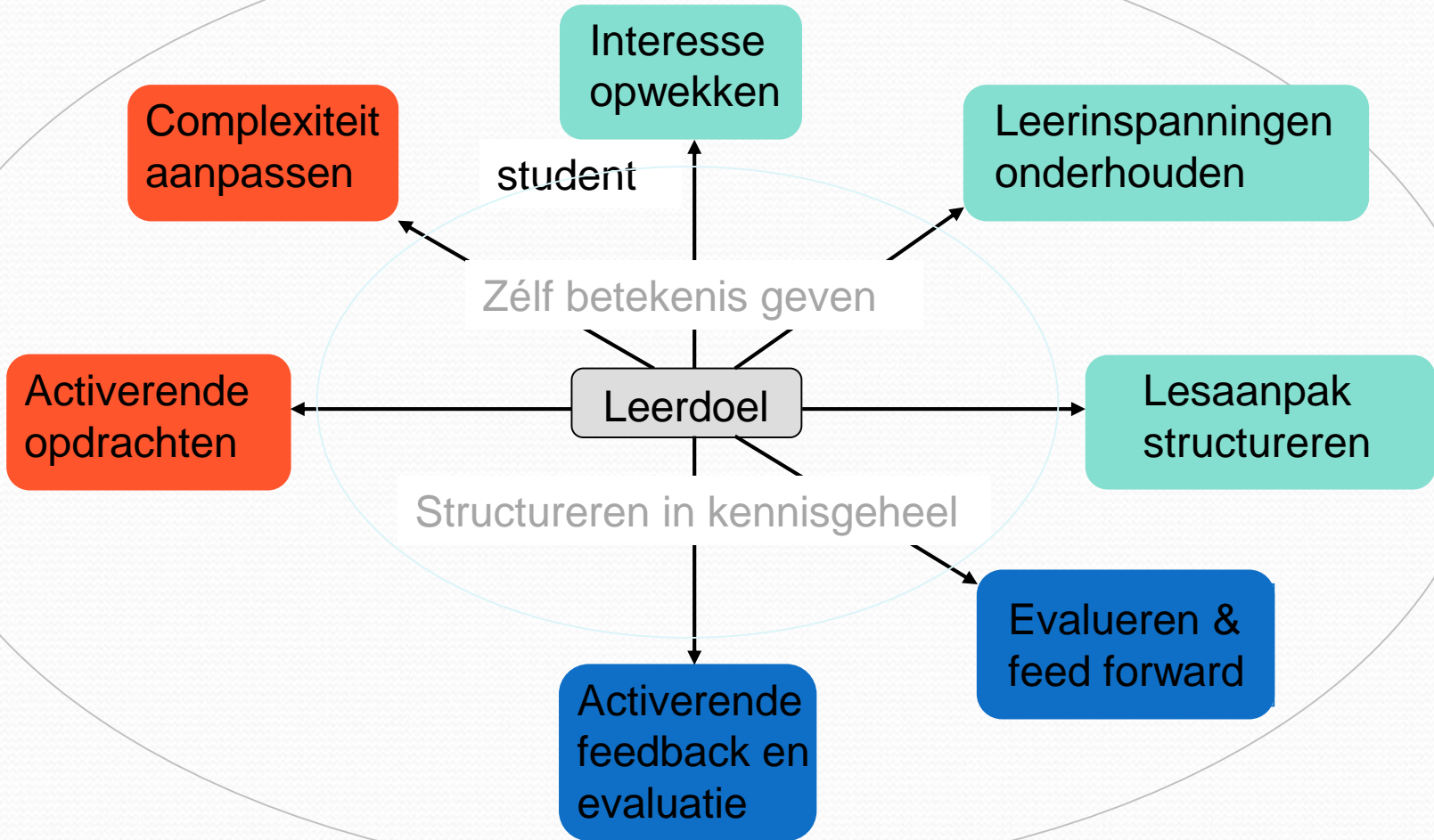
Hoe kan je, geïnspireerd door deze voorbeelden, bij je activerende opdrachten zorgen voor een goede coaching?

Werkvorm: direct samen brainstormen (vervolg op de vorige brainstorm)

Activeren

Leeromgeving

Motiveren

Coachen

Dimensie 4. Structureren en sturen

Belang van het werken aan structuur:

- Geen structuur is demotiverend !
- Laten inzien van verbanden tussen concepten zorgt voor goed georganiseerd kennisdomein
 - > vergroot diepgang van inzicht
 - > voorwaarde voor transfer naar gelijkaardige context!

Structureren en sturen

Elaborerende uitwerking van de cursus

- Kernconcepten systematisch herhalen in nieuwe contexten met toenemende complexiteit
- Verbanden expliciteren in duidelijke en groeiende schema's (met graduele aandacht voor LL)
- Opdrachten op elkaar laten voortbouwen (gebruikmakend van aantal zelfde kernconcepten)
- Ondersteund door formatieve procesevaluatie

➤ **Nodig: plannen op lange termijn**

Activeren

Leeromgeving

Motiveren

Complexiteit
gedifferentieerd
aanpassen

Interesse
opwekken

Leerinspanningen
onderhouden

student

Zelf betekenis geven

Activerende
opdrachten

Leerdoel

Lesaanpak
structureren

Structureren in kennisgeheel

Structureren binnen
elaborerende aanpak
met procesevaluatie

Activerende
gedifferentieerde
feedback

Evalueren &
gedifferentieerde
feed forward

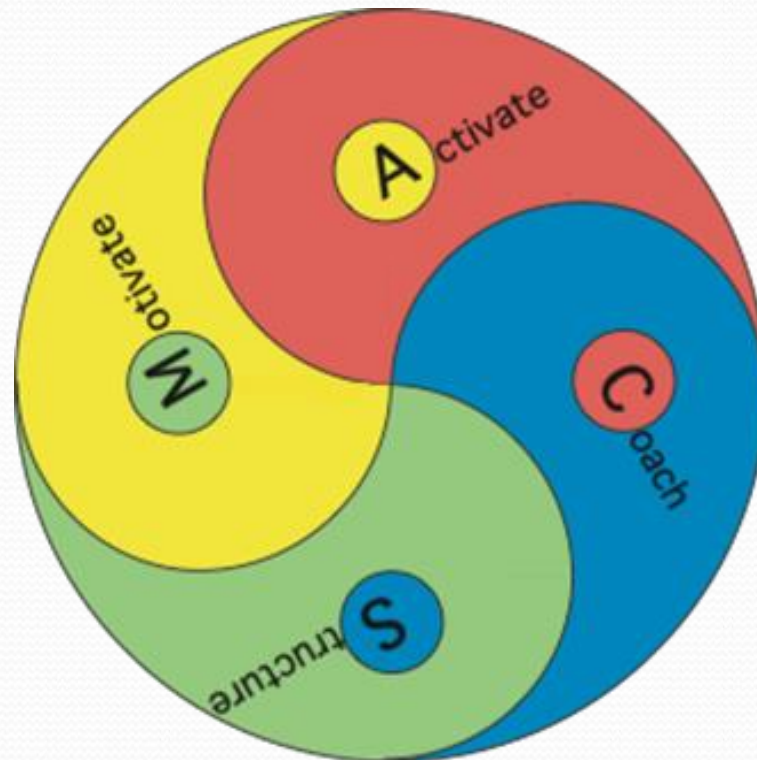
Structureren

Coachen

Veel succes en vooral: plezier ermee !!

Wouter.Schelfhout@UAntwerpen.be

Tom.Smits@UAntwerpen.be

Observatie- en analysewijzer Differentiatie

uit onderzoek met studenten lerarenopleiding 2015,
2016 (UAntwerpen)

= checklist gebaseerd op MACS-principes:

- (1) Motiveren
- (2) Activeren
- (3) Coachen
- (4) Structureren

Werkvormen voor BKD: Toolbox

<https://www.klascement.net/docs/57631/?previous>

= Steekkaarten met toelichting over werkvormen die bruikbaar zijn voor (interne) differentiatie

Eigen differentiatie-ideeën

Voorbeeld

Vanaf 2016-2017 volgen de BA1-studenten Duits van de opleidingen Taal- en Letterkunde en Toegepaste Taalkunde samen de lessen grammatica.

De grotere (N= 60-80) en heterogene studentengroep (verschil in opleiding én vooropleiding, dus zeker ook in leerprofiel) willen we bedienen op een manier die ons geen zwaardere onderwijstijd-belasting oplegt.

Eigen differentiatie-ideeën

Mijn idee

- (1) “flipping the classroom”: vooraf theorie/oefeningen laten doornemen; in de les vragenmoment en eigenlijke inoefening. De lestijden worden ingevuld als een combinatie van plenaire doceermomenten en groepswork (“peer teaching, coöperatief leren”).
- (2) groepen kunnen homogeen worden samengesteld door gebruik te maken van de resultaten van de vooraf gemaakte Blackboard-oefeningen met automatische correctie. De docent weet zo ook bij welke groep(en) extra uitleg nodig is (“IGDI-model”).

Eigen differentiatie-ideeën

Flipping the classroom met Blackboard-oefeningen

- Studenten maken voor de les een oefening op **instapniveau** (bv. invuloefening: *kies een item uit de lijst en plaats het in het juiste tekst-slot*).
- Als er vooraf ook theorie moet doorgenomen worden, is de oefening van een **hogere moeilijkheidsgraad**.
- Het maken van deze oefeningen wordt **beloond** met een permanente-evaluatiedeelcijfer.
- Blackboard, zodat de student weet dat er **controle** is op of, wanneer en hoe de oefening gemaakt werd.
- Blackboard, zodat er een score is die het **niveau** van de student weergeeft (voor hetero-/homogene groepen).

Eigen differentiatie-ideeën

Peer teaching, coöperatief leren bij groepswork

- Integreer peer teaching in bepaalde **opdrachten** (bv. groepswork).
- Leerlingen die goed zijn voor het vak kunnen anderen **helpen**.
- Peer teaching, bv. als onderdeel van “uitgestelde aandacht”, geeft de leraar de nodige extra **tijd** voor zijn/haar coachtaken van studenten(groepen).